

PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA

xalqaro ilmiy-metodik jurnal

3(11)

2024

ISSN 2181-3787
E-ISSN 2181-3795

“PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA”
xalqaro ilmiy-metodik jurnal

«ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ»
международный научно-методический журнал

“PEDAGOGICAL ACMEOLOGY”
international scientific-methodical journal

№3(11) 2024

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi
huzuridagi OAK Rayosatining 2023-yil 5-maydagi 337-qarori bilan **07.00.00 -
tarix, 13.00.00 - pedagogika, 19.00.00 - psixologiya** fanlari bo‘yicha
dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan
zaruriy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnal haqida
Jurnalga O'zbekiston Respublikasi Prezidenti administratsiyasi huzuridagi axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan ommaviy axborot vositasi davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risida 1672 raqamli guvohnoma berilgan.

"Pedagogik akmeologiya" xalqaro ilmiy-metodik jurnali

"Pedagogik akmeologiya" xalqaro ilmiy-metodik jurnaliga taqdim etilgan ilmiy maqolalarga qo'yiladigan asosiy talablar falsafa doktori (PhD), fan doktori (DSc) dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini xalqaro standartlar va O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Oliy attestatsiya komissiyasi to'g'risidagi Nizom talablari, shu jumladan elektron ilmiy-texnik jurnallarga qo'yiladigan talablar tizimi hisoblanadi.

«Педагогическая акмеология» международный научно-методический журнал

Основные требования к научным статьям, представляемым в международном научно-методическом журнале *«Педагогическая акмеология»* являются научные труды, рекомендованные для публикации основных научных результатов докторских (PhD), (DSc) диссертаций в соответствии с международными стандартами и «Положением о Высшей аттестационной комиссии» при Кабинете Министров Республики Узбекистан, в частности требования к электронным научно-техническим журналам.

About the magazine

"Pedagogical akmeology" international scientific-metodical journal

The main requirements for scientific articles submitted to the international scientific-metodical journal "Pedagogical akmeology" are scientific publications recommended for the publication of the main scientific results of doctoral (PhD), (DSc) dissertations in accordance with international standards and the "Regulation on the Higher Attestation Commission" Under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan, including from templates in the system of requirements for electronic scientific and technical journals.

Muassislar: “Sadridin Salim Buxoriy” MCHJ “Durdona” nashriyoti,
Buxoro davlat pedagogika instituti

Tahririyat manzili: O‘zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko‘chasi, 11-uy

Web-sayt: www.paresearchjournal.uz

Bosh muharrir:

Hamroyev Alijon Ro‘ziqulovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Husenova Aziza Sharipovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Mas‘ul kotib:

Bafayev Muhiddin Muhammadovich, psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIR HAY‘ATI:

Muqimov Komil Muqimovich, O‘zR FA akademigi, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, O‘zR FA akademigi, pedagogika fanlari doktori, professor

Abdullayeva Barno Sayfiddinovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Yanakiyeva Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G‘arbiy Universitet, Bolgariya)

Madzigon Vasiliy Nikolayevich, akademik, pedagogika fanlari doktori, professor (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Kiyev)

Maksimenko Sergey Dmitriyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Kiyev)

Chudakova Vera Petrovna, psixologiya fanlari nomzodi (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Ukraina)

Kozubsov Igor Nikolayevich, pedagogika fanlari doktori, dotsent (Kiyev, Ukraina)

Mustafa Said Arslon, filologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Tadjixodjayev Zokirxo‘ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

To‘xsanov Qahramon Rahimboyevich, filologiya fanlari doktori, dotsent

Muhitdinova Xadicha Sobirovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Niyozmetova Roza Hasanovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Sobirova Maxbuba Yusupdjanovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

O‘rayeva Darmonoy Saidaxmedovna, filologiya fanlari doktori, professor

Rahimov Sharof Amonovich, fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent

Rasulov To‘lqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Axmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To‘rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo‘taboyev Muhammadjon To‘ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ibragimova Gulsanam Nematovna, pedagogika fanlari doktori, dotsent

Kadirov Xayot Sharipovich, pedagogika fanlari doktori, dotsent

Jalilova Saboxat Xalilovna, psixologiya fanlari nomzodi, dotsent

Atabayeva Nargis Batirovna, psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Xudoyqulov Xol Jumayevich, pedagogika fanlari doktori, professor

Jumaniyozova Muhabbat Husenovna, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Farmonova Shabon Muhamadovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Qo‘ldoshev Rustambek Avezmurodovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent

Rajabov To‘xtasin Ibodovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Qilichov Oybek Abdurasulovich, tarix fanlari doktori (DSc)

Abdullayev Mehriddin Junaydulloyevich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Qodirov Rashid Hamidovich, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent

Toshtemirov Oybek Abidovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

MUNDARIJA

MAXTUMQULI TAVALLUDINING 300 YILLIGIGA.....7

Бахтиёр Назаров, Ғайрат Муродов. Махтумқули ижоди – ибрат ва хайрат манбаси 7

07.00.00 – TARIX..... 14

Haitov Jahongir Shodmonovich, Aslonov Axmadjon Gani o‘g‘li. O‘zbekiston mustaqilligining dastlabki yillarida mdh davlatlari bilan hamkorlik aloqalari tarixidan 14

Shodiyeva Shahlo Soliyevna, Rahmatilloev Nusratillo Hikmatillo o‘g‘li. Buxoro amirligidagi savdo munosabatlari chet el sayyohlari nigohida..... 18

Elova Dilnoza Davlatovna. Turkiston xo‘jaligiga markazdan qochuvchi nasos texnikasining kirib kelishi tarixidan (XIX asr oxiri - XX asr boshlari) 23

Зарипов Содик Джураевич. Подготовка кадров для развития народного хозяйства послевоенные годы 27

To‘rayev Anvar Ismoilovich. Buxoro turkmanlarning moddiy madaniyatida taqinchoqlarning o‘rni 31

Erkinova Nilufar Mirshod qizi. Buyuk ipak yo‘lida so‘g‘dliklar faoliyati tarixiga doir masalalar..... 35

Umidjon Baqoyev Shuhrat o‘g‘li. Tarixiy hujjat va manbalarda Ashtarxoniylar sulolasi va usmoniylar imperiyasi diplomatik aloqalarining yoritilishi 39

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI..... 46

Muxitdinova Xadicha Sabirovna. Til ta‘limining boshlang‘ich bosqichida to‘g‘ri o‘qish ko‘nikmalarini shakllantirish..... 46

Jumaniyozova Muhabbat Xusinovna, Shukurullayeva Nodira Qahramon qizi. Boshlang‘ich sinflarda so‘z turkumlarini o‘rgatishga innovatsion yondashuv (4-sinfda ot so‘z turkumini o‘rgatish darslari misolida)..... 49

Jumanova Fatima Uralovna. Yangi O‘zbekistonda o‘qituvchi kasbiga oid innovatsion kompetensiyani rivojlantirishning genezisi..... 52

Хазратова Дилшода Азамовна, Кадирова Зулфия Кобуловна. Использование современных химических компьютерных программ при преподавании темы «Структура и изомерия алканов» 56

Ollaberganova Sanobar Xamidovna. Voqelikni aks ettirish mezonlarining o‘zbek xalq ertaklarida ifodalanishi..... 61

Ruxsora Xalilova Raupovna. Notqlik ta‘limotida “Individual nutq uslubi”..... 65

Kinjayeva Gulbahor Sattorqulovna. Raqamli texnologiyalar orqali chet tillarni o‘qitish va o‘rganishning imkoniyatlari 68

Olimov Temir Hasanovich. Ilmiy tadqiqot ishi bilan shug‘ullanuvchilarda zamonaviy ta‘lim vositalaridan samarali foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish..... 74

Navbahor Salayeva. Alohida ta‘lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar bilan ishlashning o‘ziga xos xususiyatlari 78

Nurmatova Iroda Toxtasinovna. Maktabgacha yoshdagi bolalarning musiqiy va teatr faoliyatida ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish shartlari 83

Uzoqov Asliddin Mexriddinovich. Talabalarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda ijtimoiy institutlar faoliyatining ahamiyati 87

Хаджиева Д.А., И.М.Шарибова, Подготовка учащихся начальной школы к грамотности. 92

Джуманиязова Мухайё Хусиновна, Науменко Евгений Александрович. Проектный подход психологических оснований формирования государственного патриотизма молодежи в Узбекистане	98
Raximova Gularo. Shihobiddin Suhravardiyning shogirdlik odobiga doir axloqiy qarashlarining pedagogik asoslari.....	109
Rajabova Lobar Choriyevna. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ ijodkorligida STEAM yondashuvdan foydalanish yo'llari	114
Rasulova Oygul Odil qizi. Genetika fanidan belgilarning mustaqil holda irsiylanishi mavzusiga doir masalalarning yechilishi va tahlili	123
Шарипова Лобар Олимовна. Экологическое воспитание и межкультурная коммуникация: как учитывать экологические традиции и ценности разных народов	129
Yulduz Asadovna Po'lotova. Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish darslarida axborot-resurslar integratsiyasini ta'minlash–metodik muammo sifatida	132
Xalillayeva Go'zaloy Mo'minjon qizi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv faolliklarini rivojlantirishda mediasavodxonlikni boshqa fanlar bilan integratsiyasi.....	137
Amirkulova Zebuniso Mustafakulovna. Hikoyada tarixiylik sinkretizmi	141
Shodiyeva Jamila Xolboyevna. Boshlang'ich sinflarda badiiy asarlarni tahlil qilishda savol va topshiriqlardan foydalanish.....	145
Avliyoqulov Abdug'afur. V-VI sinflarda aniq va tabiiy fanlarni integrativ yondashuvlar vositasida o'qitishning nazariy asoslari	150
Dilnoza Mamatova. Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatish borasidagi uslubiy yondashuvlar tahlili.....	155
Xodjayarova Sevara Abdimurat qizi. Bo'lajak pedagoglarning ijodiy sifatlarini rivojlantirishning mazmuni va metodikasini integrativ yondashuv asosida shakllantirish vositalari	160
Yarashov Mardon Jobir o'g'li. Boshlang'ich ta'limida raqamli texnologiyalar orqali didaktik o'yinlarni qo'llash.....	163
Abdumannatov Abdumajit Matayevich. Alisher navoiy ma'naviy merosining yoshlar tarbiyasidagi o'rni	167
Shukurova Nigina Luqmonovna. Muammoli ta'lim texnologiyalari orqali talabalarda pedagogik kompetensiyani rivojlantirish.....	171
Avezov Davronbek Soburovich. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy faoliyatda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishga tayyorlash tizimi	175
Qoraboyev Husniddin Kamolovich. Matn mazmuni doirasida beriladigan uy vazifasini so'rash usullari.....	180
Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna. Malakaviy o'quv amaliyot jarayonida bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasining konseptual asoslari ...	184
Alijon Ruzikulovich Khamroev. Technology for designing students' creative abilities	187
Ahunbabayeva Shahnoza. Tarbiyachilar kasbiy kompetentligini rivojlantirish orqali faoliyatlar samaradorligini oshirish texnologiyalari.....	192
Tilavova Minavar Durdiyevna. Pedagogik ta'lim jarayonida talabalar kompozitsion-mantiqiy nutqini rivojlantirish metodikasi	196
Hojiyeva Gulchehra Salimovna. Fransuz tilidagi san'atga oid terminlarning zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosidagi tahlili.....	199
Ergasheva Barno Ziyavitdin qizi. Pedagoglik kasbi va uning kasbiy kompetensiyalari	204
Qo'ldosheva Nigoraxon Avezmurodovna. Boshlang'ich sinf ingliz tili darslarida o'quvchilarining muloqot madaniyati ko'nikmasini shakllantirishning dolzarbligi.....	207
Shabonova Shaxnoza Baxriddinovna. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ona tilini ingliz tili bilan integratsiyalab o'rgatishning nazariy asoslari.....	212
Mustafoyev O'tkirjon Rustamovich. Maktab fizika darslarida o'quvchilar faolligini oshirishda sun'iy intellektning o'rni.....	216
Protasov Yorqinjon Yoqubjon o'g'li. Scratch dasturlash muhitida turli shakllarni chizish metodikasi	221

Dilnoza Mamatova

O'zbekiston davlat jahon tillar universiteti
Ingliz tilini o'qitish metodikasi va
ta'lim texnologiyalari kafedrası
katta o'qituvchisi (PhD)
dilnozamamatova88@bk.ru

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA CHET TILINI O'RGATISH BORASIDAGI USLUBIY YONDASHUVLAR TAHLILI

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tizimida chet tilini o'rgatish borasidagi ayrim kamchiliklar va ularni bartaraf etishdagi uslubiy yondashuvlar tahlil etilgan. Bu borada ilmiy izlanishlar olib borgan olimlarning ishlari ham keltirib o'tilgan.

Kalit so'zlar: uzluksizlik, yondashuv, kommunikativ, tizim-faoliyat, shaxsga yo'naltirilgan, integrativ, global.

АНАЛИЗ МЕТОДИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ К ИЗУЧЕНИЮ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА У ДОШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. В данной статье анализируются некоторые недостатки обучения иностранному языку в системе дошкольного образования и методические подходы к их преодолению. Также цитируются работы ученых, проводивших научные исследования по этому вопросу.

Ключевые слова: преемственность, подход, коммуникативный, системно-деятельностный, личностно-ориентированный, интегративный, глобальный.

ANALYSIS OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO LEARNING A FOREIGN LANGUAGE FOR PRESCHOOL CHILDREN

Annotation. This article analyzes some shortcomings in teaching a foreign language in the preschool education system and methodological approaches to their elimination. The work of scientists who conducted scientific research in this regard is also cited.

Keywords: continuity, approach, communicative, system-activity, personality-oriented, integrative, global.

Uzluksiz ta'lim tizimining barcha bosqichlarining uzluksizligi sharoitida chet tili zamonaviy axborot jamiyatida ta'limning asosiy talabi va shaxsni rivojlantirish istiqbollari muhim ko'rsatkichidir. Bugungi kunda chet tilini bilish yuqori darajadagi ta'limning asosiy mezonlaridan biridir. Globallashtirish jarayoni bilan bog'liq holda, "chet tili" intizom sifatida zamonaviy ta'lim tizimining asosiy elementiga aylandi, bu o'z-o'zini anglash va o'zini takomillashtirish vositasi, madaniyatlararo aloqa mexanizmi va atrofdagi voqelikni bilish vazifasini bajaradi. Gibriddunyo madaniyatining paydo bo'lishi milliy an'analarning o'zgarishiga va hayotning turli jabhalarida Millatlar o'rtasidagi hamkorlikning kuchayishiga olib keldi: ishlab chiqarish, iqtisodiyot, sport, fan, ta'lim va boshqalar. [1].

Maktabgacha yoshdagi bolalarni chet tillari bilan tanishtirish bo'yicha mahalliy uslubiy fanlarda boy nazariy va empirik tajriba mavjud. Yigirmanchi asrning 70-yillarida maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'qitishning asosiy yutuqlari chet tiliga qiziqish va ijobiy munosabatni rivojlantirish deb tan olindi. Chet tilini o'rganayotgan maktabgacha yoshdagi bolalarni qamrab olish keng qo'llanilmadi, chunki maktabgacha va boshlang'ich umumiy ta'limning uzluksizligini aks ettiruvchi aniq tizim yo'q edi, o'qitish usullari va uslublari o'rta maktabdan o'qitish usullarining elementlari bo'lib, bu malakali o'qituvchilar yetishmasligini

ko'rsatdi [3]. 80-yillarning oxirida Yevropa mamlakatlarida o'tkazilgan keng ko'lamli eksperiment doirasida eng muhim natijalarga erishildi. Bunga ko'ra, bolalar bog'chasida chet tilini o'qitish, ma'lum bir yoshning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, maktabgacha yoshdagi bolani boshqa mashg'ulotlar bilan integral asosda rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratildi [2]. Ammo maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'qitishni noqonuniy qiladigan bir qator muhim salbiy pozitsiyalar mavjud: maktabgacha yoshdagi bolaning yetakchi o'yin faoliyatini almashtirish, maktabgacha yoshdagi bolalarda o'quv faoliyati elementlarini shakllantirish, bolalarning shaxsiy rivojlanishi uchun vazifalar qo'yilmaydi, bolalarning rivojlanish sur'ati majburlanadi. N. D. Galskova va Z. N. Nikitenko ta'kidlaganidek, bolalar bog'chasining namunaviy o'quv dasturida, shuningdek maqsadli ko'rsatmalar tarkibida chet tilining o'rnini va rolini aniqlashda qiymat-semantik tarkibiy qism yo'q [3]. Ota-onalarning maktabgacha yoshdan boshlab bolalarga chet tilini o'rgatishni boshlash istagi vaqt talabidan kelib chiqadi. Maktabgacha ta'lim muassasasida chet tilini o'qitish besh-olti yoshdan boshlanadi. Maktabgacha ta'lim sohasida chet tilidagi ta'limga bo'lgan talab bugungi kunda quyidagi yo'nalishlar bilan ifodalanishi mumkin: maktabgacha ta'lim muassasasi asosida taxminiy asosiy ta'lim dasturi doirasida ikki tilli guruhlarini yaratish; chet tilini o'qitishni qisman dastur sifatida joriy etish; integrativ va kommunikativ yondashuvlar asosida qo'shimcha ta'lim dasturlarini yaratish: "LEGO-English", "English-robototechnic", "Art English" va boshqalar.[8]

Hozirgi bosqichda maktabgacha yoshdagi bolalarni chet tillarini o'qitish metodologiyasining asosiy yo'nalishlarini dissertatsiya tadqiqotlaridan misollar keltiramiz: Nelzina E. N. "Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini integral asosda o'rgatish" (Perm); Davidova E. A. "Yosh o'quvchilarni chet tili darslarida axloqiy va estetik tarbiyalashda musiqiy madaniyat vositalaridan foydalanish metodikasi" (Moskva); Gnilova T. N. "Mashhur qo'shiq ohangiga asoslangan maktabgacha yoshdagi bolalar va boshlang'ich maktab o'quvchilariga chet tilini o'rgatish" (Moskva); Maxneva I. A. "Maktabgacha yoshdagi bolalarning chet tili madaniyati bilan tanishishning integratsiyalashgan o'yin texnologiyasi" (Yekaterinburg) va boshqalar. Shunday qilib, maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatish muammosini o'rganishning quyidagi yo'nalishlarini ajratib ko'rsatish mumkin: chet tilini o'qitish integratsiyasi nutq faoliyatining har xil turlarini rivojlantirishda turli xil amaliyotga yo'naltirilgan faoliyat turlari (E. A. Davydova, I. S. Garamova, I. A. Maxneva, I. A. Nevejen, E. N. Nelzina, A. N. Utexina va boshqalar); o'yin faoliyati orqali o'qitish (N. A. Gorlova, I. A. Maxneva, V. V. Xvoynova (O. A. Denisenko, N. A. Malkina, G. D. Tkachuk); tilni musiqiy va qo'shiq asosida o'rganish (T. N. Gnilova, I. I. Nevejen);

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida raqamli ta'lim muhitini shakllantirish va faoliyat ko'rsatishda o'qituvchilarning maqsad va vazifalarini noto'g'ri talqin qilishi ("ta'lim" milliy loyihasi doirasida – "raqamli ta'lim muhiti" loyihasi); maktabgacha ta'limning talabalar uchun majburiy bo'lmagan uzluksiz ta'lim bosqichi sifatida yetarli darajada rasmiylashtirilmaganligi ta'limdagi ayrim kamchiliklarni yuzaga kelishiga sabab bo'lmoqda [11].

Biz tadqiqotimizda katta maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'quv qo'llanmalari va chet tili dasturlarini o'rganib chiqdik va tahlil qildik. Biz shuni aniqladikki, ingliz tilidagi darsliklarda (birinchi do'stlar, men ingliz tilini yaxshi ko'raman, ingliz tilida o'ynash, baxtli uy va boshqalar) maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ma'lumotlar faqat leksik va mantiqiy darajada taqdim etiladi, miyaning chap yarim sharining ishlashiga yo'naltirilgan, o'ng yarim sharda deyarli hech qanday qo'llab-quvvatlanishlar mavjud emas [5]; qo'llaniladigan texnologiyalar maktabgacha yoshdagi bolaning tilni o'zlashtirishining psixolingvistik qonuniyatlarini hisobga olmaydi va taqlid qilish, so'zlarni takrorlash, o'qituvchidan keyin nutq namunalarini asosida quriladi [3]; mintaqaviy o'lkashunoslik tarkibiy qismining to'liq yo'qligi, ya'ni ona yurt, shahar, ona yurt tabiati, ekologiya va boshqalar haqida ma'lumot; oila yoki guruh ichidagi muloqotga qaratilgan ijodiy amaliy vazifalar yo'q. Bundan tashqari, o'quv qo'llanmalari davlat ta'lim standartining barcha talablarini aks ettirmaydi va maktabgacha ta'limning namunaviy ta'lim dasturlarini amalga oshirish maqsadlarini hisobga olmaydi [5]. Bunday kamchiliklarni bartaraf etish uchun ta'lim jarayonini uslubiy yondashuvlar asosida tashkil etish lozim bo'ladi. O. E. Lebedev, kategoriya sifatida

yondashuv "ta'lim strategiyasi" tushunchasidan kengroq ekanligini ta'kidlaydi - u uni o'qitish usullari, shakllari va uslublarini aniqlash orqali o'z ichiga oladi [9].

Aslida ta'lim yondashuvlari jamiyat ehtiyojlariga javob berishi kerak. Jamiyat o'zgaradi, yondashuvlar ham o'zgaradi: an'anaviy, gender, madaniy, sivilizatsiya, paradigma, ijtimoiy-madaniy, aksiologik, sinergik, tizimli, kompetentsion, falsafiy va antropologik, atrof-muhit, shaxsga yo'naltirilgan, vaziyat, faoliyat, tabaqalashtirilgan, tizim-faoliyat va boshqalar. Chet tilini o'qitishda quyidagi yondashuvlar tadqiqotimizning uslubiy asosidir:

Kommunikativ yondashuv dastlab E. P. Shubin asarlarida taklif etilgan. Ushbu yondashuv g'oyalari keyinchalik bir qator mualliflarning tadqiqotlarida aks etgan (A. P. Starkov, E. I. Passov, V. L. Skalkin, G. V. Rogova, I. L. Plujnik, N. I. gez). Kommunikativ yondashuv mahalliy va xorijiy tilshunoslari, psixologlar va metodistlar tomonidan faol o'rganilmoqda (V. A. Artemov, I. M. Berman, I. L. Bim, V. A. Buxbinder, P. B. Gurvich, I. A. Zimmaya, G. V. Kolshanskiy, B. A. Lapidus, O. A. Lapteva, A. A. Leontiev, A. A. Mirolyubov, E. I. Passov, E. A. Ryabuxina, Ch. Brumfit, M. Byram, W. Littlewood, C. Livingstone, K. Morrow, S. Savignon va boshqalar).

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv bolani chet tilini o'zlashtirish faoliyatini amalga oshirishning o'ziga xos usuliga ega bo'lgan shaxs sifatida ko'rib chiqadi. Ushbu yondashuv, shuningdek, o'quv jarayonida o'quvchilarning mustaqilligini, hissiy va ma'naviy-axloqiy holatni, axloqiy qadriyatlarni, o'qituvchining murabbiy va yordamchi rolini hisobga olishni o'z ichiga oladi. Birinchi marta K. D. Ushinskiy o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni eslatib o'tdi: "agar pedagogika insonni har tomonlama tarbiyalashni istasa, u avval uni har jihatdan ham bilishi kerak" [10].

Tizim-faoliyat yondashuvi tizim va faoliyatning ikkita yondashuvining kombinatsiyasini anglatadi. Tizim yondashuvining asoschilari B. G. Ananyev, B. F. Lomov, M. S. Kagan, V. S. Lednev, I. V. Blauberg, V. N. Sadovskiy va boshqalar; faoliyat - S. L. Rubinshteyn, L. S. Vygotskiy, A. N. Leontiev, A. R. Luriya, L. V. Zankov, D. B. Elkonin, V. V. Davydov va boshqalar. "tizim-faoliyat yondashuvi" tushunchasi 1985 yilda kiritilgan. tizim-faoliyat yondashuvidagi "faoliyat" toifasi asosiy o'rinlardan birini egallaydi va tizim sifatida ko'rib chiqiladi. Faoliyat masalalari faylasuflar (M. S. Kagan, V. A. Lektorskiy, E. G. Yudin va boshqalar), psixologlar (A. G. Asmolov, M. ya. Basov, L. S. Vygotskiy, A. N. Leontiev, S. L. Rubinshteyn, V. V. Rubtsov va boshqalar), rivojlanayotgan ta'lim muammosi bilan shug'ullanadigan metodistlar (A. B. Vorontsov, A. K. Dusavitskim, V. V. Repkin va boshqalar), bolalarni o'qitish va tarbiyalash masalalarini o'rganadigan o'qituvchilar (V. V. Davydov, L. V. Zankov, A. N. Leontiev, D. I. Feldshteyn, L. M. Fridman, G. A. Tsukerman, D. B. Elkonin, E. Erikson va boshqalar).

Kompetentsiyaga asoslangan yondashuv bolalarga o'z maqsadlarini aniqlash, belgilangan maqsadga muvofiq qaror qabul qilish va standart vaziyatlarda, zamonaviy ko'p faktorli makon sharoitida barqaror hayot uchun potentsialni anglatuvchi kompetentsiyalar majmuini o'zlashtirishda harakat qilish imkonini beradigan bunday ko'nikmalarni o'zlashtirishga qaratilgan.

Global yondashuv (yoki Gestalt uslubi) "yuqoridan pastga" tilni o'rganishni o'z ichiga oladi, materialni umumiy idrok etishdan uning qismlarini keyinchalik ajratish va anglashga, o'quv jarayoniga yo'naltirilgan. Chet el metodologiyasida bu yondashuv an'anaviyga nisbatan eng ilg'or hisoblanadi [9].

Gumanistik yondashuv o'quvchilarda umuminsoniy qadriyatlarni rivojlantirishga, boshqalarga nisbatan insoniy munosabat va hamdardlikka asoslangan bo'lib, ta'limning shaxsga yo'naltirilgan tabiati o'quvchilarning o'zini o'zi bilishi va o'zini o'zi anglashini rivojlantirishga yordam beradi. Ta'lim mazmuni va usullarini tanlashda erkinlik o'zini o'zi boshqarish va o'zini o'zi qadrlash tuyg'usini rivojlantirish zarurati bilan bog'liq. Ushbu yondashuv chet tilini o'qitishning quyidagi usullarida amalga oshiriladi: "jim" o'qitish usuli, "jamoat" usuli va boshqalar.

Qo'shma yondashuvi (yoki kombinatsiyalangan), ushbu yondashuv doirasida chet tilini yanada samarali o'qitishga hissa qo'shadigan yagona mantiqiy tizimga qurilgan turli xil usullardan

foydalanish va birlashtirishga ruxsat beriladi, masalan, kombinatsiyalangan, kommunikativ-kognitiv yondashuv [7].

Integrativ yondashuv har tomonlama rivojlangan shaxsni rivojlantirish uchun fanlararo aloqalar asosida talaba hayotiga chet tilini kiritishni o'z ichiga oladi. Bizning holatlarimizda, bu maktabgacha tarbiyachining rivojlanishini kuchaytirish, amaliyotga yo'naltirilgan faoliyatni tashkil etish bilan chet tilini o'rgatish. Chet til ta'limidagi integratsiya jarayoni olimlar tomonidan turli yo'nalishlarda o'rganilgan (E. N. Shepel, I. L. Bim, M. Z. Biboletova, E. N. Nelzina, I. R. Galperin, D. B. Elkonin [11]).

Tabiatga mos o'qitish yondashuvi eng asosiy hisoblanadi, chunki vaqt sinovidan o'tgan. Uning asoschilari Yohann-Genrix Pestalozzi, Fridrix-Adolf Disterveg va ularning izdoshlari Y. A. Komenskiy, K. D. Ushinskiy hisoblanadi. Tabiatga o'xshash yondashuv tamoyillari noosfera shakllanishining zamonaviy kontseptsiyasida keltirilgan: tizimlilik, uyg'unlashtirish, instrumentallik, shaxsiy orientatsiya, ijodkorlik, dizayn, intellektual xavfsizlik, iqtisodiylik, ko'kalamzorlashtirish, innovatsiya, intellektual xavfsizlik [7].

Tadqiqot muammolariga nisbatan chet tilini o'qitishga tabiatga asoslangan yondashuv tushunchasi didaktik tarzda tashkil etilgan tabiiy-atrof-muhit faoliyatida chet tilini o'zlashtirish sifatida kiritilgan (ya'ni, bilishning genetik jihatdan aniqlangan usulini faollashtirish orqali: idrok etish, qayta ishlash, assimilyatsiya qilish, vizual, eshitish, hissiy, nutq-motor va motor analizatorlariga ma'lumot uzatish; hissiy va sog'liqni saqlash tarkibiy qismlari), bu o'quvchining samarali tabiiy - vizual faoliyati orqali yaxlit fikrlashni rivojlantirishga hissa qo'shadi, bu yerda chet tilini o'qitish maqsad emas, balki atrofda dunyoni bilish vositasi va o'zini tabiatning bir qismi sifatida anglash, bilim esa ob'ektiv ijodiy faoliyat natijasidir.

Aksiologik yondashuv insonni tarbiyalash, o'z-o'zini rivojlantirishda ustuvor qadriyatlar to'plamini aniqlashga yordam beradi. Aniqlangan qadriyatlarning yadrosi inson hayotining qadriyatini tushunish va qabul qilish, shaxsning ijodiy erkinligini va insoniy muloqotni tasdiqlash, ya'ni ijtimoiy-pedagogik qadriyatlarga yo'naltirish. Yondashuvning asosiy vazifasi ma'naviy va moddiy umuminsoniy madaniyat qadriyatlarini o'zlashtirishdir. Yondashuv tarafdorlari V. A. Karakovskiy, A. V. Kiryakova, I. B. Kotova, gi. Chizhakova, E. N. Shianov, N. E. Shchurkova, E. A. Yamburg.

Ta'lim jarayonida doim yangicha yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Buning natijasida ta'lim tizimi tubdan isloh etiladi. Doimiy izlanishlar buning rivojlanishiga, takomillashishiga olib keladi. Ushbu muammoni tahlil qilish katta yoshdagi maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'qitishni zamonaviy jamiyat va maktabgacha ta'limning davlat standarti talablariga javob beradigan tarzda tashkil etishning dolzarb zarurligini aniqladi, shu bilan birga u tabiatga mos, ya'ni tabiat va inson rivojlanishining umumiy qonunlarini hisobga olgan holda yaxlit bo'lib, mashg'ulotda amaliyotga yo'naltirilgan ijodiy faoliyat orqali yaxlit fikrlashni shakllantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Беспалько, В.П. Не пора ли менять стратегию образования? / В.П. Беспалько // Педагогика. — 2001. — №9. — С.87-95.
2. Борзова, Е. В. Новый федеральный государственный стандарт общего образования и методика обучения иностранным языкам / Е.В. Борзова // Иностранные языки в школе. — 2013. — № 7. — С. 10 – 17.
3. Гальскова, Н.Д. Иностранный язык в дошкольном образовании: ценностные приоритеты / Н. Д. Гальскова, З.Н. Никитенко // Иностранные языки в школе. – 2019. – №3. – С. 2 – 9.
4. Гарамова, И.С. Интенсивная методика обучения иностранному языку детей дошкольного и младшего школьного возраста: на материале английского языка: специальность 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания»: диссертация на

соискание ученой степени кандидата педагогических наук: / Гарамова Ирина Семеновна. – Москва, 1998. – 215 с.

5. Герасимова, С.А. Учебник иностранного языка: структурно – типологические особенности / С.А. Герасимова // Иностранные языки в школе. – 2015. – №12. – С. 2–5.

6. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании / О.Е. Лебедев. – Москва: Школьные технологии. – 2004. – №5. – С. 1 – 18.

7. Маслова, Н.В. Ноосферное образование. Как превратить обучение в естественное познание мира / Н.В. Маслова. – Москва: Концептуал, 2017– 247с.

8. Иванова Н.М. Детский дизайн как средство обучения иностранному языку детей дошкольного возраста / Н.М. Иванова // Педагогика и психология: Актуальные вопросы теории и практики – 2016. – №2. – С. 105-107.

9. Философия: учебник / коллектив авторов; под ред. Кохановского – Москва: Кнорус, 2013. – 368 с.

10. Ушинский, К.Д. Избранные педагогические сочинения: Ушинский; ред. В.Я. Струменский. – Т.1. Вопросы воспитания. – Москва: 1953. – 638 с.

11. Эльконин, Д.Б. Психология игры / Д.Б. Эльконин. – Москва: Академия, 1978. – 356 с.